

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Wiedza o społeczeństwie
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkusza:</i>	MWOP-R0-100, MWOP-R0-200, MWOP-R0-300, MWOP-R0-400, MWOP-R0-700, MWOP-R0-Q00, MWOP-R0-K00, MWOU-R0-100, MWOP-R0-230, MWOP-R0-240, MWOP-R0-340, MWOP-R0-Q43, MWOP-R0-K02.
<i>Termin egzaminu:</i>	13 maja 2025 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	27 czerwca 2025 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1.1. (0–1)

Wymagania określone w podstawie programowej¹	
Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] oraz interpretacji innych źródeł [...].	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 3) Zdający charakteryzuje na przykładach różne rodzaje norm społecznych [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- W tekście 1. przedstawiono normy obyczajowe, a w tekście 2. odwołano się do norm moralnych. Normy obyczajowe charakteryzują właściwe dla danej kultury (środowiska, epoki) wzorce zachowania – określają, co wypada, a czego nie wypada robić w określonej sytuacji. Normy moralne mają charakter wartościujących nakazów, np. bądź wierny, bądź odważny – w wierszu ukazano właśnie zachowania określone jako moralnie właściwe, pożądane.
- W tekście 1. przedstawiono normy właściwego zachowania, które określić można jako normy zwyczajowe. Z kolei tekst 2. dotyczy etyki czy moralności w zasadach postępowania – są w nim wskazane normy etyczne.
- W tekście 1. przedstawiono normy dotyczące dobrych manier, zasad dobrego wychowania. Z kolei tekst 2. dotyczy norm etycznych.
- W tekście 1. przedstawiono normy zwyczajowe. Z kolei tekst 2. dotyczy wartości dotyczących odwagi i wierności.

Zadanie 1.2. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia [...] prawidłowości życia społecznego [...].	(ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. 5) Zdający wyjaśnia charakter procesu socjalizacji [...].

¹ **Załącznik nr 3** do rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. 2024, poz. 1019).

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

- socjalizacja / proces socjalizacji
- enkulturacja / proces enkulturacji
- wychowanie / proces wychowania

Zadanie 2.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 6) Zdający rozpoznaje różne aspekty [...] problemów życia codziennego.	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 5) Zdający analizuje poznawcze przyczyny stosowania stereotypów i związane z tym niebezpieczeństwa. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. 3) Zdający charakteryzuje role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Mężczyźni nie dzielą się wyłącznie na „ociekających testosteronem modeli” i „leniwych przeżuwczy śmieciowego jedzenia” – każdy z tych wizerunków to uproszczona wizja mężczyzn.
- Nie każdy mężczyzna, którego określić można jako leniwego, jest „przeżuwaczem śmieciowego jedzenia” – mamy tu do czynienia z generalizacją typową dla stereotypu.

Zadanie 2.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykorzystuje informacje na temat życia społecznego [...]. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 4) Zdający dostrzega perspektywy różnych uczestników życia publicznego.	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 1) Zdający wyjaśnia kwestię [...] emocji [...] w postępowaniu człowieka [...]. (ZR) VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. 14) Zdający [...] ocenia efektywność [kampanii]. (ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 7) Zdający krytycznie analizuje przekazy medialne i porównuje przekazy różnych mediów dotyczące tych samych [...] procesów.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie – W tekście 1. mowa o stereotypowym wizerunku mężczyzn w reklamach, podczas gdy w tekście 2. stwierdzono, że efektywne są reklamy ukazujące ludzi wykonujących czynności nietypowe (stereotypowo) dla danej płci.

Zadanie 3.1. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...], krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) III. Struktura społeczna i problemy społeczne. 4) Zdający przedstawia strukturę warstwową współczesnego społeczeństwa polskiego. 6) Zdający analizuje nierówności społeczne w Rzeczypospolitej Polskiej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego kontrargumentu.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Klasy wyróżnione na podstawie różnych kryteriów odpowiadają kategoriom ludności o różnym udziale procentowym w społeczeństwie.
- Według kryterium dochodowego do klasy wyższej należy 16% społeczeństwa, a według kryterium zawodowego – 12% (różnica wynosi 4 punkty procentowe).
- Według kryterium dochodowego do klasy średniej należy 54% społeczeństwa, a według kryterium zawodowego – 51% (różnica wynosi 3 punkty procentowe).
- Według kryterium dochodowego do klasy niższej należy 30% społeczeństwa, a według kryterium zawodowego – 37% (różnica wynosi 7 punktów procentowych).
- Klasą wyższą są osoby, które posiadają wysoki poziom wiedzy specjalistycznej, który jednak nie zawsze prowadzi do pracy z dobrymi zarobkami warunkującej funkcjonowanie w klasie wyższej ze względu na dochód.

Zadanie 3.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia i analizuje [...] wybrane współczesne procesy społeczne. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 3) Zdający analizuje i wyjaśnia złożone problemy społeczne [...].	(ZR) III. Struktura społeczna i problemy społeczne. 3) Zdający wyjaśnia kwestię dyferencjacji społecznej inteligencji [...] w Rzeczypospolitej Polskiej. 6) Zdający analizuje nierówności społeczne w Rzeczypospolitej Polskiej [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych argumentów.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Klasy przedstawione na wykresie 1. –

- Przedstawiciele inteligencji łączą wyższe wykształcenie, jednak mogą oni uzyskiwać bardzo różny poziom dochodu.
- Nawet tak samo opłacana praca przedstawicieli inteligencji może oznaczać ich różne umiejscowienie, np. przy rodzinie wielodzietnej i w jednoosobowym gospodarstwie domowym, nawet w skrajnych klasach.

Klasy przedstawione na wykresie 2. –

- Przedstawiciele inteligencji mogą wykonywać pracę niezgodną ze swoimi (wyższymi) kwalifikacjami.
- Niektóre zawody przedstawicieli inteligencji wymagają wyższego wykształcenia, ale nie wymagają znaczącej wiedzy specjalistycznej oraz nie są nadmiernie skomplikowane.

Zadanie 3.3. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia [...] procesy społeczne [...] we współczesnym świecie.	(ZR) III. Struktura społeczna i problemy społeczne. 4) Zdający przedstawia strukturę warstwową współczesnego społeczeństwa polskiego. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. 8) Zdający charakteryzuje współczesne społeczeństwo i analizuje jego cechy ([...] postindustrialne [...]).

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- P
- P

Zadanie 4.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...], samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) II. Różnorodność kulturowa. 3) Zdający wyjaśnia znaczenie obrzędów przejścia [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

– Ten zwyczaj, czyli oczepiny podczas wesela, uznawano za symboliczny punkt kulminacyjny rytuału przejścia, gdyż założenie czepca było znakiem włączenia do grona mężatek.

– Oczepiny oznaczały zmianę kategorii społecznej, do której przynależała kobieta.

Zadanie 4.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego.	(ZP) IV. Prawa człowieka i ich ochrona. 4) Zdający przedstawia szczegółowe prawa [...] grupy posługującej się językiem regionalnym w Rzeczypospolitej Polskiej. (SP) VIII. Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. 4) Zdający wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym [...] i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania.

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A.

Zadanie 5.1. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego oraz procesy społeczne, w tym etniczne, we współczesnym świecie. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...].	ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. 6) Zdający przedstawia wielowarstwowość tożsamości narodowej na przykładzie [...] Królestwa Belgii, Królestwa Hiszpanii, Konfederacji Szwajcarskiej [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 4) Zdający przedstawia przykład konfliktu etnicznego na obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej; lokalizuje go [...].

Zasady oceniania

- 2 pkt – podanie trzech poprawnych nazw państw i odpowiadających im numerów.
 1 pkt – podanie trzech poprawnych nazw państw ALBO podanie dwóch poprawnych nazw państw i odpowiadających im numerów.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

- A. Belgia / Królestwo Belgii – 7.
 B. Szwajcaria / Konfederacja Szwajcarska – 4.
 C. Hiszpania / Królestwo Hiszpanii – 2.

Zadanie 5.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...].	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 9) Zdający przedstawia ustroje terytorialno-prawne we współczesnych państwach demokratycznych – wyjaśnia podział na państwa unitarne i złożone oraz ze względu na stopień decentralizacji [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu i poprawnego kontrargumentu.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Argument –

- Wieloetniczna Belgia / państwo oznaczone numerem 7 jest federacją, w której podmiotami są wspólnoty, regiony i regiony językowe.
- Szwajcaria / państwo oznaczone numerem 4, w której mamy 4 wspólnoty językowe, jest federacją złożoną z kantonów.

Kontrargument –

- Hiszpania / państwo oznaczone numerem 2, w której występują różne grupy etniczne (określane też jako etnoregionalne), jest – mimo decentralizacji i regionalizacji – państwem unitarym.
- Francja / państwo oznaczone numerem 3, w której występują różne mniejszościowe grupy etniczne jak Bretończycy, Korsykanie (określane co najwyżej jako posługujące się językiem regionalnym), jest państwem unitarym.
- Federalny charakter ma RFN / państwo oznaczone numerem 8, a gdy wprowadzano w niej ustrój federalny, nietrafne było jej określenie jako państwa wieloetnicznego.
- Federalny charakter ma Austria / państwo oznaczone numerem 5, a gdy przywracano w niej ustrój federalny, nietrafne było jej określenie jako państwa wieloetnicznego.

Zadanie 6.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający wykorzystuje informacje na temat życia społecznego [...].	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 1) Zdający przedstawia rodzaje i przykłady organizacji pozarządowych [...]. (SP) IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. 2) Zdający przedstawia cele i formy działań organizacji pozarządowych [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

stowarzyszenie (rejestrowe)

Zadanie 6.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający analizuje [...] działania w ramach społeczeństwa obywatelskiego. 5) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego.	(ZR) VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. 3) Zdający charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. 4) Zdający porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

– Może się przyczynić do osiągnięcia celu wskazanego w tekście, gdyż organizacje pożytku publicznego korzystają z prawa do otrzymywania 1,5% podatku od osób fizycznych.

– Może się przyczynić do osiągnięcia celu wskazanego w tekście, gdyż organizacje pożytku publicznego korzystają z licznych przywilejów finansowych, takich jak prawo do nieodpłatnego informowania przez radio i telewizję publiczną o działalności organizacji czy możliwość użytkowania nieruchomości należących do Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego na preferencyjnych warunkach.

– Może się przyczynić do osiągnięcia celu wskazanego w tekście, gdyż organizacje pożytku publicznego korzystają ze zwolnienia z części podatków, np. z podatku dochodowego (w szerszym zakresie niż „zwykle” organizacje pozarządowe), z podatku od nieruchomości w części działalności nieodpłatnej, z podatku od czynności cywilnoprawnych.

Zadanie 7.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego.	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający charakteryzuje formy demokracji bezpośredniej; [...] wyjaśnia – na wybranym przykładzie – wpływ konsultacji publicznych na kształtowanie prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. (SP) IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. 4) Zdający przedstawia formy wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych, przykłady realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

D.

Zadanie 7.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający analizuje różnorodne [...] zachowania społeczno-polityczne oraz działania w ramach społeczeństwa obywatelskiego. 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł [...].	(ZR) VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. 7) Zdający wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; charakteryzuje jej typy w ujęciu klasycznym. 9) Zdający analizuje – z wykorzystaniem danych o frekwencji [...] – problem absencji [...]. 10) Zdający przedstawia – z wykorzystaniem wyników [...] – formy i poziom niekonwencjonalnej partycypacji politycznej [...] w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie –

– Według przedstawionych danych w 2020 r. zagłosowało na projekty blisko 110 tys. mieszkańców Warszawy, przy tym najwyższy odsetek głosujących był na Żoliborzu i wyniósł 9% mieszkańców dzielnicy. Bierność większości mieszkańców Warszawy w tym względzie nie może być argumentem na rzecz przedstawionej tezy.

– Według przedstawionych danych w 2020 r. zagłosowało na projekty blisko 110 tys. mieszkańców Warszawy. Oznacza to, że o wydatkowaniu środków decyduje niewielki odsetek mieszkańców (od 3,6% do 9%, w zależności od dzielnicy). Zatem dane pozwalają na sformułowanie argumentu na rzecz kultury politycznej uczestnictwa tych, którzy biorą udział w głosowaniach, ale jest to zdecydowana mniejszość mieszkańców Warszawy.

Zadanie 7.3. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej.	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 8) Zdający przedstawia organy stanowiące i wykonawcze samorządu terytorialnego na poziomie gminy i miasta na prawach powiatu [...]; charakteryzuje przykładowe kompetencje tych organów [...]. (SP) VI. Społeczność lokalna. 3) Zdający wymienia organy stanowiące i wykonawcze w [...] mieście [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

- 1) – rada miasta
 – Rada m.st. Warszawy / Rada Warszawy
 2) – prezydent miasta
 – Prezydent m.st. Warszawy / Prezydent Warszawy

Zadanie 8.1. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych [...].	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 7) Zdający krytycznie analizuje przekazy medialne [...]. (SP) X. Środki masowego przekazu. 2) Zdający [...] odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne wskazanie trzech zdań.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1; 2; 7.

Zadanie 8.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. 1) Zdający [...] charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy państwowej, odnosząc teorię Maxa Webera do współczesnych przykładów.

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie poprawnego uzasadnienia.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- N. Mandela został w 1994 r. prezydentem, zgodnie z wprowadzonymi w RPA procedurami, co oznaczało legitymizację legalną jego władzy.
 – Kongres Narodowy wygrał wybory w 1994 r. a N. Mandela został prezydentem – jego władza była więc legitymizowana demokratycznie.

Uwaga: Za prawidłową uznaje się także odpowiedź, w której zdający określi nazwę właściwego typu legitymizacji według mniej znanych typologii, a typ taki zostanie uzasadniony w sposób poprawny logicznie i merytorycznie.

Zadanie 9.1. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) 2) Zdający charakteryzuje zasady i formy demokracji [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. 15) Zdający przedstawia niedemokratyczny charakter polskich rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej [...]. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 1) Zdający charakteryzuje zasady ustrojowe [...] zwierzchnictwa narodu, [...] pluralizmu [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne. (SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający wyjaśnia zasadę suwerenności narodu [...]. 4) Zdający wyjaśnia zasadę pluralizmu politycznego [...].

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne uzasadnienie sprzeczności przytoczonych przepisów z dwoma zasadami.
1 pkt – poprawne uzasadnienie sprzeczności przytoczonych przepisów z jedną z zasad.
0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Suwerenność narodu –

- Ta zasada oznacza, że naród w znaczeniu obywatelskim jest dysponentem władzy, podmiotem suwerenności. Tymczasem w art. 1.2. zapisano, że „władza należy do ludu pracującego miast i wsi” czy „ludu pracującego” (art. 2.1.).
- Państwo uznano nie za demokratyczne (co typowe dla suwerenności narodu), ale za państwo „demokracji ludowej” lub – następnie – za „państwo socjalistyczne” (art. 1.1.).

Pluralizm polityczny –

- Zasada ta oznacza, że istnieje wiele ugrupowań politycznych, które ze sobą konkurują oraz mają prawną i realną możliwość dojścia do władzy. Tymczasem w art. 2a.1. zapisano, że PZPR jest przewodnią siłą polityczną społeczeństwa.
- Zasada ta oznacza, że istnieje wiele ugrupowań politycznych, które ze sobą konkurują oraz mają prawną i realną możliwość dojścia do władzy. Tymczasem w art. 2a.2. wskazano współdziałanie partii hegemonicznej (PZPR) z pozostałymi ugrupowaniami (ZSL, SD) w FJN, określonym jako wspólna płaszczyzna „patriotycznego zespolenia wszystkich obywateli”.

Zadanie 9.2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZP) 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. 16) Zdający [...] rozważa, na ile polska demokratyzacja przełomu lat 80. i 90. XX w. miała charakter reformy, a na ile – rewolucji. (ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 11) Zdający wyjaśnia, jaki model władzy lokalnej i regionalnej funkcjonuje w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 4) Zdający przedstawia organizację pracy Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej [...] oraz status posła [...], w tym instytucje mandatu wolnego [...]. (SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający wyjaśnia zasadę suwerenności narodu [...].

Zasady oceniania

- 2 pkt – sformułowanie trzech poprawnych argumentów.
 1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych argumentów.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Nazwa państwa w przytoczonym przepisie to Polska Rzeczpospolita Ludowa, a obecna nazwa to Rzeczpospolita Polska.
- Rady narodowe jako terenowe organy władzy państwowej obecnie nie istnieją, a ich zadania spełniają m.in. organy samorządu terytorialnego.
- W obecnej konstytucji zamiast sformułowania „lud” używa się określenia „naród” (w znaczeniu politycznym).
- W świetle obowiązujących unormowań mandat deputowanego jest wolny – nie jest on prawnie odpowiedzialny przed swymi wyborcami, którzy nie mogą odwołać go w trakcie trwania kadencji.
- Art. 2.2. pochodzi z konstytucji z 1952 roku, obecnie obowiązuje konstytucja z 1997 roku.
- Obecnie centralnym organem przedstawicielskim nie jest tylko sejm – parlament dziś jest dwuizbowy.

Zadanie 10.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 4) Zdający charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta – [...] semiprezydencki / parlamentarno-prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej) [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C.

Zadanie 10.2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 4) Zdający [...] wykazuje, że elementy [systemu parlamentarno-prezydenckiego] obowiązują w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający [...] przedstawia kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej: [...] w stosunku do rządu, parlamentu [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie dwóch poprawnych argumentów uzasadnienia.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego argumentu uzasadnienia ALBO sformułowanie dwóch poprawnych argumentów uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – Tak.

Uzasadnienie –

- Prezydent Republiki ma realny wpływ na Radę Ministrów, której może przewodniczyć, a Prezydent RP może przewodniczyć tylko Radzie Gabinetowej, która nie ma uprawnień Rady Ministrów, a tej ostatniej przewodniczy premier.
- Prezydent Republiki może zarządzić rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego w dowolnych okolicznościach – Prezydent RP tylko w wyjątkowych sytuacjach może skrócić kadencję Sejmu RP.

Zadanie 10.3. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 4) Zdający charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta – [...] semiprezydencki / parlamentarno-prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej). (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. F
2. P

Zadanie 11.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli. (ZP) 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego.	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 6) Zdający charakteryzuje funkcje legislatywy: ustrojodawczą, [...] kontrolną [...]; wskazuje kompetencje parlamentu w Rzeczypospolitej Polskiej w ramach poszczególnych funkcji. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 4) Zdający przedstawia organizację pracy Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej [...] (kworum, rodzaje większości) [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. F
2. P

Zadanie 11.2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego.	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający porównuje ścieżkę legislacyjną wymaganą do zmiany Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, tworzenia ustaw [...]. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 4) Zdający [...] wymienia kompetencje Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej [...]. 5) Zdający [...] przedstawia kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej: ceremonialno-reprezentacyjne, w stosunku do [...] parlamentu [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający [...] przedstawia procedurę ustawodawczą.

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne wyjaśnienie trzech różnic.
- 1 pkt – poprawne wyjaśnienie dwóch różnic.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Inne są podmioty inicjatywy ustawodawczej, gdyż przy ustawie zwykłej projekt może wnieść jeszcze Rada Ministrów.
- Inne są podmioty inicjatywy ustawodawczej, gdyż przy ustawie zwykłej projekt może wnieść jeszcze grupa 100 tys. obywateli.
- Mniejsza jest liczba posłów, która może wnieść projekt ustawy, w przypadku ustawy zwykłej RP wystarczy 15 posłów, a nie – 92.
- Senat RP w przypadku ustawy o zmianie Konstytucji RP nie ma możliwości wniesienia poprawek jak w przypadku ustawy zwykłej – ustawa musi być przezeń uchwalona w tym samym brzmieniu, w którym uchwalił ją Sejm RP.
- Dla ustawy o zmianie Konstytucji RP obowiązują inne terminy, np. uchwalenie ustawy przez Senat RP nie później niż 60 dni od uchwalenia ustawy przez Sejm RP, a w przypadku ustawy zwykłej Senat RP ma 30 dni.
- Obowiązują inne większości przy uchwalaniu ustaw w Sejmie RP: co najmniej 2/3 głosów w ustawie o zmianie Konstytucji RP i większość zwykła w ustawie zwykłej.
- Obowiązują inne większości przy uchwalaniu ustaw w Senacie RP: większość bezwzględna w ustawie o zmianie Konstytucji RP i większość zwykła w ustawie zwykłej.

- Prezydent RP nie ma możliwości – tak jak w przypadku ustawy zwykłej – zawetowania ustawy o zmianie Konstytucji RP ani zwrócenia się do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie jej zgodności z Konstytucją RP.
- Podmioty posiadające inicjatywę ustawodawczą w zakresie ustawy o zmianie Konstytucji RP mogą również zażądać przeprowadzenia referendum zatwierdzającego – w przypadku, gdy ustawa o zmianie Konstytucji RP dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII, a taka procedura nie jest przewidziana w przypadku ustawy zwykłej.

Zadanie 12.1. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego.	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 12) Zdający przedstawia [...] środki karne unormowane w [...] Kodeksie karnym w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

B.

Zadanie 12.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) X. Kontrola władzy. 6) Zdający przedstawia zasady organizacji i funkcjonowania władzy sądowniczej. (ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 11) Zdający stosuje w analizie przypadku podstawowe instytucje prawa karnego w Rzeczypospolitej Polskiej ([...] występki a zbrodnie [...]). 13) Zdający [...] wyjaśnia rolę prokuratora [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Rozstrzygnięcie – występpek.

Uzasadnienie –

- Zbrodnia to przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 3 lata, a w analizowanym przypadku nawet maksymalna kara pozbawienia wolności była niższa.
- Sąd rejonowy nie orzeka w sprawach o popełnienie zbrodni – takie sprawy toczą się przed sądami okręgowymi.
- W przypadku zbrodni prokurator nie może występować z wnioskiem uzgodnionym z oskarżonym (jak było w analizowanym przypadku), a musi wystąpić z aktem oskarżenia.

Zadanie 13.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 1) Zdający [...] przedstawia prawa, które mu przysługują, oraz mechanizmy ich dochodzenia.	(ZR) XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. 1) Zdający [...] rozróżnia generacje praw człowieka, [...] wskazując na inny stopień ich ochrony. 5) Zdający charakteryzuje system ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych, uwzględniając Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych oraz Międzynarodowy pakt praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne.

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne wyjaśnienie różnicy.
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- W przypadku praw z umowy 1. (pakt praw obywatelskich i politycznych) państwa są zobowiązane bezwzględnie do ich przestrzegania, a w przypadku praw z umowy 2. (pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych) państwa powinny dołożyć wszelkich starań, by je stopniowo urzeczywistnić.
- W przytoczonym fragmencie umowy 1. mamy dwukrotnie wskazanie na skuteczny środek ochrony prawnej (np. sądowy) w sytuacji naruszenia praw lub wolności, natomiast w przytoczonym fragmencie umowy 2. dwukrotnie mowa o krokach, które państwa podejmą w kierunku realizacji praw.

Zadanie 13.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. 5) Zdający charakteryzuje system ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych, uwzględniając Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych oraz Międzynarodowy pakt praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Organizację Narodów Zjednoczonych

Zadanie 14.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. 1) Zdający przedstawia różne koncepcje narodu (polityczną i etniczno-kulturową) [...]. (SP) VIII. Wspólnoty narodowe / etniczne i ojczyzna. 2) Zdający wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości [...]. 4) Zdający wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne [...].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Rozstrzygnięcie – osoba przedstawiona w opisie A.

Uzasadnienie –

– Anna nie jest obywatelką Polski, a status mniejszości narodowej w Polsce mogą mieć tylko obywatele polscy (identyfikujący się z inną niż polska wspólnotą narodową).

– Posiadanie przez Annę Karty Polaka świadczy o jej polskiej identyfikacji (i zarazem braku posiadania obywatelstwa polskiego), a zatem Anna nie jest przedstawicielką mniejszości narodowej w Polsce.

– Roman jest określony jako Białorusin (a jego miejsce zamieszkania jest charakterystyczne dla zwartego skupiska mniejszości białoruskiej w Polsce), który ma obywatelstwo polskie. Zatem to on jest przedstawicielem wskazanej w tekście mniejszości.

Zadanie 14.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego.	(ZP) IV. Prawa człowieka i ich ochrona. 4) Zdający przedstawia szczegółowe prawa mniejszości narodowych i etnicznych [...] w Rzeczypospolitej Polskiej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Komitety wyborcze wyborców mniejszości narodowych są zwolnione z wymogu osiągnięcia progu wyborczego w skali kraju w wyborach do Sejmu RP, by móc uczestniczyć w podziale mandatów w danym okręgu.

Zadanie 14.3. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 6) Zdający charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający wyjaśnia zależności między prawem unijnym i krajowym. (ZR) XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. 6) Zdający charakteryzuje system ochrony praw człowieka Unii Europejskiej [...]. (ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 17) Zdający charakteryzuje [...] działania [...] Rady Europy.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i sformułowanie poprawnego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Rozstrzygnięcie – Nie.

Uzasadnienie –

– Prawo wtórne Unii Europejskiej tworzone jest przez organy / instytucje UE, tymczasem konwencja wskazana w tekście przyjęta została przez Radę Europy, która jest niezależną od UE organizacją międzynarodową.

– Do prawa wtórnego UE należą opinie, dyrektywy, rozporządzenia, decyzje i zalecenia.

Zadanie 15.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 1) Zdający rozróżnia typy łaďw międzynarodowych (monocentryczny, dwubiegunowy, policentryczny), odwołując się do historii XX i XXI w. [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – poprawne przedstawienie z podaniem trzech nazw.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Ład (zimnowojenny / jałtański), który ukształtował się po II wojnie światowej, był przykładem ładu dwubiegunowego / bipolarnego, a mocarstwami w nim dominującymi były Stany Zjednoczone oraz Związek Radziecki.

Zadanie 15.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych, także w perspektywie globalnej i ze wskazaniem na globalne współzależności.	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 1) Zdający rozróżnia typy łaďw międzynarodowych (monocentryczny, dwubiegunowy, policentryczny), odwołując się do historii XX i XXI w.; przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw dla funkcjonowania tych łaďw. 2) Zdający przedstawia zmiany w międzynarodowym łaďdzie politycznym i gospodarczym w XXI w. 7) Zdający wykazuje, że regionalne mocarstwa niezachodnie [...] działają w kierunku wzmocnienia własnej pozycji międzynarodowej [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 11) Zdający [...] ocenia wpływ [Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego] na pozycję Stanów Zjednoczonych Ameryki w świecie.

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu i poprawnego kontrargumentu.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Argument – Wraz z końcem świata dwubiegunowego nie ma liczba państw ma status mocarstw ponadregionalnych – poza USA są to m.in. Chiny, Rosja, Wielka Brytania, Francja.

Kontrargument –

– Od lat 90. XX wieku mieliśmy do czynienia z dominacją USA w stosunkach międzynarodowych, z odgrywaniem przez to państwo roli jedyne supermocarstwa – oznaczałoby to istnienie ładu monocentrycznego.

– Generalnie dalej mamy ład dwubiegunowy, w którym obecnie głównymi mocarstwami są Chiny i USA.

Zadanie 16.1. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł [...].	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 9) Zdający interpretuje wyniki badań opinii publicznej [...]. (SP) X. Środki masowego przekazu. 4) Zdający [...] znajduje w Internecie komunikaty z badań opinii publicznej oraz odczytuje i interpretuje proste wyniki takich badań.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne ocenienie prawdziwości dwóch stwierdzeń.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. F
2. P

Zadanie 16.2. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł [...].	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 9) Zdający interpretuje wyniki badań opinii publicznej [...]. (SP) X. Środki masowego przekazu. 4) Zdający [...] znajduje w Internecie komunikaty z badań opinii publicznej oraz odczytuje i interpretuje proste wyniki takich badań.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne sformułowanie wniosku i jego uzasadnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Zdecydowane poparcie dla przynależności Polski do NATO rośnie wraz ze wzrostem deklarowanego zainteresowania polityką. Wynosi ono od 46% (wśród deklarujących brak zainteresowania polityką), poprzez 65%, 80% i 84%, do 91% (wśród deklarujących bardzo duże zainteresowanie polityką).
- Poparcie dla przynależności Polski do NATO rośnie wraz ze wzrostem deklarowanego zainteresowania polityką. Wynosi ono – sumując popierających zdecydowanie i raczej – od 70% (u deklarujących brak zainteresowania polityką) poprzez 90%, 97% i 99% do 100% (u deklarujących bardzo duże zainteresowanie polityką).
- Im mniejszy poziom zainteresowania polityką, tym mniejszy odsetek odpowiedzi oznaczających zdecydowanie poparcie dla udziału Polski w NATO – wynosi on tylko 46% u deklarujących brak zainteresowania polityką, a aż 91% u deklarujących zainteresowanie bardzo duże.
- Im większy poziom zainteresowania polityką, tym większy odsetek odpowiedzi oznaczających zdecydowanie poparcie dla udziału Polski w NATO. Dla deklarujących brak zainteresowania polityką jest to 46%, dla deklarujących zainteresowanie niewielkie – 65%, średnie – 80%, duże – 84% i bardzo duże – 91%.

Zadanie 16.3. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 2) Zdający przedstawia zmiany w międzynarodowym ładzie politycznym i gospodarczym w XXI w. 4) Zdający wyjaśnia na przykładach wzajemne zależności [...] pomiędzy dawnymi metropoliami a państwami postkolonialnymi. 7) Zdający wykazuje, że [...] Federacja Rosyjska [działa] w kierunku wzmocnienia własnej pozycji międzynarodowej [...]. 9) Zdający przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w nieunijnej części Europy; lokalizuje je, wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje.

Zasady oceniania

- 1 pkt – sformułowanie dwóch poprawnych argumentów.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

- Znaczny wzrost w stosunku do poprzedniego badania mamy w kwietniu 2014 roku, co można wiązać z naruszeniem przez Rosję integralności terytorialnej Ukrainy, m.in. aneksją Krymu.
- Znaczny wzrost w stosunku do poprzedniego badania mamy w marcu 2022 roku, co można wiązać z pełnoskalową agresją Rosji na terytorium Ukrainy rozpoczętą w lutym tego roku.

Zadanie 17.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) XIV. Integracja europejska. 3) Zdający przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej [...]. 4) Zdający [korzysta] z przepisów traktatu z Lizbony [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

B

Zadanie 17.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) XIV. Integracja europejska. 3) Zdający przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej [...]. 4) Zdający rozważa kwestię charakteru prawnego Unii Europejskiej, korzystając z przepisów traktatu z Lizbony i wskazując na zasady pomocniczości, subsydiarności i solidarności. 12) Zdający formułuje argumenty na temat przyszłości Unii Europejskiej w zakresie jej struktury i zadań [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

– Przepisy o większości kwalifikowanej zachęcają do budowania porozumień między państwami w określonych sprawach, co może sprzyjać pogłębianiu jednoczenia.

- Powstanie mniejszości blokującej może być wskazówką / szansą na ponowne zanalizowanie spornej kwestii, co może sprzyjać pogłębianiu jednoczenia.
- Można łatwiej niż wcześniej, gdy obowiązywała jednomyślność, podejmować decyzje sprzyjające jednoczeniu – przepisy wskazują na większość kwalifikowaną 15/27 (jeśli odpowiada to min. 65% ludności).

Zadanie 18.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny łąd międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) XIV. Integracja europejska. 7) Zdający charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze [...] spraw wewnętrznych [...]. 8) Zdający charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze polityki [...] bezpieczeństwa [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 8) Zdający [...] przedstawia podstawowe obszary [...] działania Unii Europejskiej. (SP) XII. Sprawy międzynarodowe. 2) Zdający [...] przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w [Unii Europejskiej] dla [...] osób podróżujących [...].

Zasady oceniania

- 1 pkt – wskazanie poprawnego dokończenia zdania.
 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C

Zadanie 18.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny łąd międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 8) Zdający wymienia państwa członkowskie Unii Europejskiej [...].

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego wyjaśnienia.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Kolorem niebieskim oznaczono państwa członkowskie UE, natomiast żółtym – te, które nie są członkami tej organizacji.

Zadanie 19.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia politycznego [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 11) Zdający przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w XXI w. na obszarze Środkowego [...] Wschodu; lokalizuje je i wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje. (ZR) XV. Polska polityka zagraniczna. 6) Zdający przedstawia udział Rzeczypospolitej Polskiej w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych [...].

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Afganistan / Islamski Emirat Afganistanu

Zadanie 19.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 11) Zdający przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w XXI w. na obszarze Środkowego [...] Wschodu; lokalizuje je i wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje. 14) Zdający wyjaśnia pojęcia [...] interwencji humanitarnej oraz misji pokojowej; podaje ich przykłady z różnych części świata, oceniając ich skuteczność i aspekty moralne. 16) Zdający charakteryzuje strategie zwalczania terroryzmu, wskazując na ich słabe i mocne strony.

Zasady oceniania

1 pkt – sformułowanie poprawnego argumentu i poprawnego kontrargumentu.

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Argument – Następcem radzieckiej interwencji i wojny, także domowej, było przejęcie władzy przez fundamentalistów islamskich, a celem misji ISAF była normalizacja życia w tym państwie po obaleniu władzy tych fundamentalistów.

Kontrargument – Tekst 1. dotyczy interwencji radzieckiej w Afganistanie, a zatem lat 80. XX wieku, natomiast misja i operacja z tekstu 2. miały miejsce już w XXI wieku.

Zadanie 20. (0–5)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] oraz interpretacji innych źródeł [...]. III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. (ZR) 6) Zdający rozpoznaje przypadki [...] łamania prawa oraz wybiera odpowiednie mechanizmy dochodzenia tych praw. (ZP) 6) Zdający rozpoznaje różne aspekty, także prawne, problemów życia codziennego i podaje możliwe sposoby ich rozwiązania. (ZR) IV. Komunikowanie i współdziałanie. 5) Zdający korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego, w tym instytucje prawne – sporządza pisma do organów władz.	(ZR) X. Kontrola władzy. 6) Zdający przedstawia zasady organizacji i funkcjonowania władzy sądowniczej. (ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 7) Zdający analizuje kazusy z zakresu prawa [...] spadkowego. 9) Zdający przedstawia podstawowe zasady postępowania cywilnego; pisze pozew w sprawie cywilnej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 9) Zdający przedstawia strukturę sądownictwa powszechnego [...] w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] wskazuje, w jakim kodeksie obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy; interpretuje przepisy prawne. 5) Zdający wyjaśnia podstawowe instytucje prawne prawa [...] spadkowego w Rzeczypospolitej Polskiej ([...] spadek, dziedziczenie ustawowe i testamentowe). 7) Zdający przedstawia przebieg postępowania cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz uczestniczące w nim strony; analizuje kazus z zakresu prawa cywilnego [...], w tym pozew w takiej sprawie.

Zasady oceniania

- 5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwiema kategoriami elementów składowych oraz o właściwej konstrukcji.
- 4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwiema kategoriami elementów składowych ALBO rozwiązanie ze zrealizowaną jedną kategorią elementów składowych w pełni i z jedną – częściowo oraz o właściwej konstrukcji.
- 3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowaną jedną kategorią elementów składowych w pełni i z jedną – częściowo.
- 2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwiema kategoriami elementów składowych ALBO rozwiązanie ze zrealizowaną w pełni jedną kategorią elementów składowych.
- 1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowaną częściowo jedną kategorią elementów składowych.
- 0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanej kategorii elementów składowych ALBO brak rozwiązania.

Kategorie elementów składowych:

- 1) Właściwe podanie danych i nazw stron, nazwy pisma, nazwy wydziału sądu oraz miejsca sądu.
- 2) Właściwie podanie wartości przedmiotu sporu oraz nazwy szczebla sądu, żądania oraz informacji o próbie pozasądowego rozwiązania sporu.

Uwaga: Za właściwą konstrukcję uznaje się właściwe rozplanowanie pisma wraz z datą oraz właściwą leksyką prawną.

Przykładowa odpowiedź

Powódka: Żaklina Żarocka, PESEL 74050399966 ul. Ostra 10, 16-300 Augustów Pozwana: Pamela Palicka, PESEL: 73111199987 ul. Zgody 50, 18-400 Łomża Wartość przedmiotu sporu: 90 000 zł POZEW O ZACHOWEK Wnoszę o: – zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 90 000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty; – przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność powódki; – zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania. Oświadczam, że nie doszło do próby pozasądowego rozwiązania sporu, gdyż pozwana kwestionuje prawo powódki do zachowku – twierdzi, że po zmarłym mężu powódce nie należy się nic.	Olsztyn, 15 stycznia 2024 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie ul. Dąbrowszczaków 44, 10-543 Olsztyn Wydział Cywilny
--	---

Zadanie 21. (0–7)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 2) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową [...]. (ZR) 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. (ZR) 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) 2) Zdający charakteryzuje zasady i formy demokracji [...]. (ZP) 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (ZR) 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski i formułuje opinie. (ZR) 4) Zdający wykorzystuje informacje do tworzenia własnej złożonej wypowiedzi oraz rozważania różnych rozwiązań w obszarze społeczno-politycznym. (ZP) 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] popularnonaukowych oraz interpretacji innych źródeł [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 5) Zdający diagnozuje problemy społeczno-polityczne [...]. (ZR) IV. Komunikowanie i współdziałanie. 2) Zdający tworzy strategię argumentowania [...].	(ZR) VII. Rywalizacja o władzę. 8) Zdający analizuje argumenty na rzecz większościowego, proporcjonalnego i mieszanego systemu wyborczego; przedstawia rozwiązania prawne w systemie proporcjonalnym sprzyjające personalizacji wyborów i stabilności rządu. 9) Zdający porównuje typy systemów wyborczych i analizuje ich wpływ na systemy partyjne; porównuje systemy wyborcze obowiązujące w wyborach w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający wyjaśnia, jak są przeprowadzane powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej; na przykładzie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej porównuje ordynację proporcjonalną i większościową; analizuje potencjalne wady i zalety każdego z tych systemów wyborczych. (SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] przedstawia zasady wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasady oceniania

- 7 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу.
- 6 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i z jednym – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni trzema aspektami tematu.
- 5 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi dwoma aspektami tematu w pełni i z jednym – częściowo ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem w pełni i z dwoma – częściowo oraz o właściwej formie, strukturze i logice wyводу.
- 4 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi w pełni dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu oraz o właściwej strukturze i logice wyводу, ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i z dwoma – częściowo.
- 3 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo trzema aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym jednym aspektem tematu w pełni i z jednym – częściowo.
- 2 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanymi częściowo dwoma aspektami tematu ALBO rozwiązanie ze zrealizowanym w pełni jednym aspektem tematu.
- 1 pkt – rozwiązanie ze zrealizowanym częściowo jednym aspektem tematu.
- 0 pkt – rozwiązanie bez zrealizowanego aspektu tematu ALBO brak rozwiązania.

Aspekty tematu:

- 1) charakterystyka systemu wyborczego w wyborach do Sejmu RP;
- 2) charakterystyka systemu wyborczego w wyborach do Senatu RP;
- 3) sformułowanie argumentów i kontrargumentów do tezy.

Przykładowa odpowiedź

Wybory parlamentarne w Polsce odbywają się na ogół co 4 lata (inaczej jest, gdy zostanie skrócona kadencja Sejmu RP), przy tym zawsze w tym samym dniu do obu izb. W obu przypadkach wybory są powszechne – czynne prawo wyborcze ograniczone jest cenzusem wieku 18 lat. Są też bezpośrednie, choć polski Kodeks wyborczy przewiduje nietypowe formy głosowania (np. przez pełnomocnika możliwe dla niepełnosprawnych). Wybory do każdej z izb odbywają się w głosowaniu tajnym – zapewnione są odpowiednie warunki do nieupubliczniania swojego wyboru. W wyborach do obu izb mamy równość formalną – każdy wyborca ma jeden głos, wybory do Sejmu RP są też – inaczej niż te do Senatu RP – równe materialnie (każdy głos powinien znaczyć tyle samo). W wyborach do Sejmu RP bierne prawo wyborcze ograniczone jest cenzusem wieku 21 lat, a do Senatu – 30 lat.

Wybory do Sejmu RP przeprowadzane są w 41 okręgach wielomandatowych, a głosy są przeliczane na mandaty według systemu proporcjonalnego metodą d'Hondta w każdym z okręgów. Ten system powoduje nadreprezentację silniejszych ugrupowań (szczególnie widoczne przy PiS w 2015 r.), a niedoreprezentację mniejszych (szczególnie widoczne przy PSL w 2015 r. czy Konfederacji w 2023 r.). Fakt, że średnio okręgi są 11-mandatowe także nie sprzyja małym ugrupowaniom – widzimy, że ponad 6% wynik Konfederacji w okręgu nr 1 nie przyniósł jej w tym okręgu mandatu. Kolejnym argumentem na rzecz tego, że system nie sprzyja ugrupowaniom małym, jest próg wyborczy w skali kraju (5% dla partii, 8% dla koalicji). Widzimy, że w obu wyborach tylko w 2015 r. jeden mandat został przydzielony bez przekroczenia progu (przedstawicielowi mniejszości niemieckiej na Opolszczyźnie), a w 2015

r. nie udało się go osiągnąć koalicji Zjednoczona Lewica oraz ugrupowaniom KORWiN i Razem (czyli rozpoznawalnym siłom – odpowiednio – prawicowym i lewicowym).

Wybory do Senatu RP są przeprowadzane w 100 okręgach jednomandatowych, przy tym mandat uzyskuje ten kandydat, który uzyskał największą liczbę głosów (nie musi to być większość bezwzględna). Widzimy, że w obu wyborach (z 2015 i 2023 r.) w okręgu nr 1 do uzyskania mandatu wystarczyło niespełna 2/5 głosów. Wiadomo, że taki system sprzyja ugruntowywaniu systemu dwupartyjnego czy dwublokowego (a nie – reprezentacji sił mniejszych), co szczególnie widać w przypadku wyborów z 2015 r., w których dwie czołowe siły uzyskały 95% mandatów (a w Sejmie RP – nieco ponad 80%). Z drugiej strony kandydaci formujący własne komitety wyborcze uzyskali w Senacie RP 4 mandaty (2015 r.) lub 5 mandatów (2023 r.). Na przykładzie wyborów z 2023 r. widzimy też, że w przypadku Nowej Lewicy mniejszy odsetek głosów w skali kraju niż w wyborach do Sejmu RP umożliwił uzyskanie większej procentowo reprezentacji. Przyczyna mogła tu leżeć w porozumiewaniu się jeszcze przed wyborami ugrupowań, które potem utworzyły koalicję (w okręgu nr 1 zwyciężył kandydat NL, ale pozostałe siły przyszłej koalicji nie wystawiły tam kandydatów). Podobne do NL rezultaty w skali kraju Bezpartyjnych Samorządowców, a nieco większe – Konfederacji nie dały tym siłom żadnego mandatu.

Wydaje się, że przytoczono argumenty i kontrargumenty do tezy z materiału 5. Na ich podstawie trudno jednak stwierdzić, by główną cechą systemu wyborów do Senatu RP była reprezentacja grup mniejszościowych.